

Perusoikeusloukkausten hyvittäminen – esimerkkejä ratkaisukäytännöstä

Yleistä hallintokantelusta

Suomessa kuten useissa muissakin maissa vapaamuotoisesti kehittynyt hallintokantelu on kuulunut hallinto-oikeudelliseen jälkikäteiseen oikeussuojajärjestelmään. Hallintokantelua voidaan pitää yleisessä hallinnon valvonnassa keskeisimpänä yksityisten käytettävissä olevana oikeusturvakeinona.

Kantelu on joustava oikeusturvakeino. Sitä ei yleensä tarvitse tehdä määräajassa eikä se juurikaan ole sidottu muotovaatimuksiin. Kantelijana voi myös olla muu henkilö kuin varsinainen asianosainen, ja kantelun kohteena voi olla mikä tahansa viranomaisen toiminta, olipa sen tuloksena kirjallinen hallintopäätös tai tosiasiallinen toimi. Myös viranomaisen toimimattomuudesta tai virkatehtävien laiminlyönnistä voidaan kannella.

Laillisuusvalvoja ei voi puuttua sisällöllisesti viranomaisten päätöksiin muuttamalla tai kumoamalla niitä. Hänen tutkimisvaltansa rajoittuu lähinnä menettelyn ja muun toiminnan laillisuuden arviointiin. Kantelu voi kuitenkin johtaa oikeusasiamiehen tai oikeuskanslerin päätökseen virkasytteen nostamisesta. Laillisuusvalvojat voivat myös turvautua ylimääräiseen muutoksenhakukeinon havaitessaan lainvastaisen päätöksen, mikä on johtanut tällaisten päätösten kumoamiseen. Useimmiten kuitenkin hallintokanteluun annetuissa päätöksissä annetaan huomautus viranomaisen lainvastaisesta menettelystä tai saatetaan viranomaisen tietoon käsitys lain mukaisesta menettelystä taikka kiinnitetään viranomaisen huomiota hyvän hallintotavan vaatimukseen tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista edistäviin näkökohtiin.

Vaikka hallintokantelua ei varsinaisilta oikeusvaikutuksiltaan voida pitää niin tehokkaana oikeusturvakeinona kuin valitusta tai muuta varsinaista muutoksenhakukeinoa, se on välillisten vaikutustensa kautta usein johtanut kantelijan kannalta toivottuun lopputulokseen. Kun oikeus-

asiamies on kantelun tutkimista varten lähettänyt viranomaiselle selvityspyynnön, tämä on havaittuaan virheellisen menettelynsä saattanut heti korjata sen. Näin jo pelkkä kanteluasian vireilletulo ja käsittely on johtanut asiantilan korjaamiseen.

Joissakin tilanteissa oikeusasiamies on pitänyt kantelijan kokemaa oikeudenloukkausta sellaisena, ettei huomautus tai käsitys ole ollut riittävä toimenpide hyvittämään sitä. Tällöin viranomaista on nimenomaisesti kehoitettu muuttamaan ratkaisuaan tai hyvittämään kantelijalle aiheutunut haitta. Seuraavassa käsittelemme näitä oikeusasiamiehen viimeisten muutaman kymmenen vuoden aikana tekemiä kannanottoja ja esityksiä, joissa viranomaista on kehoitettu korjaamaan tai hyvittämään virheensä.

Oikeusasiamiehestä ja hänen laillisuusvalvontatehtävänsä muutoksista

Suomen hallitusmuotoon 94/1919 otettiin myös säännös oikeusasiamiehestä. Hallitusmuodon 49 §:ssä säädettiin oikeusasiamiehen valinnasta, toimikaudesta, kelpoisuusvaatimuksista ja tehtävistä. Jokaisilla varsinaisilla valtiopäivillä oli, siinä järjestyksessä kuin eduskunnan puhemiehestä säädettiin, valittava eteväksi laintuntijaksi tietty mies eduskunnan oikeusasiamiehenä valvomaan lakien noudattamista tuomioistuinten ja muiden viranomaisen toiminnassa. Toiminnastaan sekä lainkäytön tilasta ja lainsäädännöstä havaitsemistaan puutteista oikeusasiamiehen tuli joka vuodelta antaa eduskunnalle kertomus. Lailla 277/1933 oikeusasiamiehen toimikautta jatkettiin valtiopäivistä eli vuodesta kolmeen vuoteen.

Lailla valtioneuvoston oikeuskanslerin vapauttamisesta eräistä tehtävistä (275/1933) valtioneuvoston oikeuskansleri vapautettiin velvollisuudesta valvoa lain noudattamista sellaisissa myös eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaan kuuluvissa asioissa, jotka koskivat muun ohella puolustuslaitoksen toimintaa, vangittuina tai pidätettyinä olevien henkilöiden kanteleita sekä kanteluita, jotka koskevat järjestystä rangaistuslaitoksissa, tutkintalaitoksissa ja työlaitoksissa sekä näiden toimintaa. Vastaavasti voimassa olevalla lailla valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta (1224/1990) eduskunnan oikeusasiamiehen tehtäväksi on säädetty valvoa vankiloiden ja muiden suljettujen laitosten toimintaa.

Hallitusmuodon 49 §:n 1 momentin sanamuotoa muutettiin lailla 176/57 siten, että varsinaisilla valtiopäivillä oli valittava neljäksi vuodeksi kerrallaan eteväksi laintuntijaksi tunnettu henkilö eduskunnan oikeusasiamieheksi. Säännöksen mukaan samassa järjestyksessä ja

samaksi ajaksi valittiin myös varamies oikeusasiamiehen estyneenä ollessa hoitamaan hänen tehtävänsä. Lailla 19/1971 säädettiin apulaisoikeusasiamiehestä. Hänet valittiin samassa järjestyksessä ja samaksi ajaksi avustamaan oikeusasiamiestä.

Lailla 1221/1990 oikeusasiamiehen tehtäviä tarkennettiin. Lainmuutoksella eduskunnan oikeusasiamieheksi valittavan henkilön tehtäväksi säädettiin valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset tehtävissään samoin kuin julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia sekä täyttävät velvollisuutensa. Oikeusasiamiehen toimivalta laajennettiin käsittämään myös julkiset tehtävät, joista voivat viranomaisten lisäksi huolehtia erityisten säännösten perusteella yksityisoikeudelliset organisaatiot tai yksityiset henkilöt.

Perusoikeusuudistuksen yhteydessä myös hallitusmuodon 49 §:ää muutettiin ja oikeusasiamiehen tehtäviin lisättiin perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisen valvonta. Perusoikeusuudistuksen esitöiden (HE 309/1993 vp) mukaan oikeusasiamiehen lainvalvontatehtäviin liittyy luontevasti perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien valvonta viranomaistoiminnassa. Merkittävä osa oikeusasiamiehelle tehdyistä kanteluista sisältää perusoikeus- ja ihmisoikeus-olottuvuuksia. Lisäksi näiden oikeuksien valvonnalla on erityinen merkitys vankiloiden ja muiden suljettujen laitosten toiminnassa, koska juuri laitoksissa olevien perusoikeuksiin kohdistuu huomattavia paineita. Koska näiden laitosten laillisuusvalvonta on meillä erityisesti oikeusasiamiehen tehtävänä, on tältäkin kannalta aiheellista korostaa oikeusasiamiehen roolia perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien valvonnassa.

Voimassa olevalla perustuslailla 731/1999 kumottiin hallitusmuoto. Laillisuusvalvonnasta säädetään perustuslain 10 luvussa. Sen 109 §:ssä säädetään eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävistä. Pykälän 1 momentin mukaan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtävänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Pykälän 2 momentin mukaan oikeusasiamies antaa joka vuodelta kertomuksen toiminnastaan sekä lainkäytön tilasta ja lainsäädännössä havaitsemistaan puutteista eduskunnalle. Perustuslain 110 §:ssä säädetään oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen syyteoikeudesta ja tehtävien jaosta. Perustuslain 111 §:ssä säädetään oikeusasiamiehen tietojensaantioikeudesta.

Oikeusasiamiehen toimintakertomuksista

Eduskunnan oikeusasiamiehen on tullut aina toimintansa alusta lähtien antaa eduskunnalle vuosittain kertomus toiminnastaan sekä lainkäytön tilasta ja lainsäädännöstä havaitsemistaan puutteista. Oikeusasiamiehen toimintakertomuksissa oli esimerkiksi vuosina 1980–1985 luku "Tuomionpurkua sekä muuta viranomaisen ratkaisun poistamista tai oikaisemista koskevat tai niihin rinnastettavat asiat", myöhemmissä toimintakertomuksissa oli jakso "Ylimääräistä muutoksenhakua tai muuta viranomaisen ratkaisua koskevat aloitteet ja esitykset" ja vuosien 1993–1996 toimintakertomuksissa oli jakso "Viranomaisen ratkaisun muuttaminen".

Vuodesta 1995 lähtien eduskunnan oikeusasiamiehen toimintakertomuksissa on ollut oma lukunsa "Perus- ja ihmisoikeuksien valvonta". Eduskunnan perustuslakivaliokunta oli perusoikeusuudistusta koskevaan hallituksen esitykseen antamassaan mietinnössä (PeVM 24/1994) edellyttänyt, että ylimpien laillisuusvalvojen kertomuksiin sisällytetään jakso perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Viime vuosina oikeusasiamiehen toimintakertomusten perus- ja ihmisoikeuksien valvontaa käsittelevä luku on laajentunut kertomusvuotta koskevaksi katsaukseksi, joka käsittää niin havaintoja Suomen ihmisoikeuspolitiikasta ja ihmisoikeusvalvontaelinten kannanotoista kuin myös laillisuusvalvonnassa tehdyistä havainnoista ihmis- ja perusoikeuksien toteutumisesta.

Vanhempia esityksiä viranomaisten päätösten muuttamiseksi

Eduskunnan oikeusasiamiehen vanhempiin kertomuksiin sisältyy lukuisia melko lyhyesti perusteltuja esityksiä virheellisinä pidettyjen päätösten muuttamiseksi tai asioiden uudelleen käsittelemiseksi. Näissä laillisuusvalvoja esitti usein, että viranomainen ottaa kielteisen päätöksensä uudelleen käsittelyyn. Joissain ratkaisuissa oikeusasiamies piti kohtuuttomana, että viranomaisen virheellisen päätöksen tai menettelyn seuraukset jäisivät yksin kantelijan kannettavaksi. Monien esitysten perusteluissa oli jo havaittavissa myös perusoikeuksiin nojautuvia painotuksia.

Apulaisoikeusasiamies Klas G. Ivars esitti päätöksessään 1463/81 sisäasiainministeriölle, että se ryhtyisi yleisen edun huomioon ottaen toimenpiteisiin sivulliselle aiheutuneen vahingon korvaamiseksi kohtuullisella määrällä. Apulaisoikeusasiamies totesi, että hän tutkiessaan kantelukirjoituksen havaitsi, että ulkopuolinen henkilö yritti ottaa kiinni päiväkodin pihalla ilkivallan tekijöitä. Poliisipartion tullessa paikalle ilkivallan tekijät olivat ehtineet paeta. Poliisipartio ei tiennyt ulkopuolisen henkilön olevan vielä pihalla ja poliisikoira pääsi puremaan häntä.

Apulaisoikeusasiamies katsoi, että ulkopuolinen henkilö oli omatoimisuutta ja valppautta osoittaen toiminut poliisin apuna rikoksen ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi. Tapauksen laatuun nähden olisi kohtuutonta, että henkilö joutuisi korvausta saadakseen ajamaan itse valtiota vastaan korvauskannetta. Apulaisoikeusasiamiehen mukaan ei ollut edes varmaa, että valtio voimassa olleen lainsäädännön puitteissa tuomittaisiin maksamaan hänelle vahingonkorvausta. Kuitenkin jo pelkästä korvausoikeudenkäynnistä valtiolle aiheutuvat kustannukset olisivat riidan kohdetta suuremmat.

Sisäasiainministeriö ilmoitti 23.2.1982 apulaisoikeusasiamiehelle, että ministeriö oli päättänyt maksaa henkilölle hänen vaatimansa 2 000 markan korvauksen.

Oikeusasiamies Olavi Heinonen esitti päätöksessään 606/87, että rautatiehallitus ottaisi kantelijan korvausasian ensi tilassa uudelleen käsiteltäväkseen. Tässä tapauksessa henkilö oli jäänyt junasta Retretin seisakkeella, johon mahtui kolme vaunua. Henkilön ilmoituksen mukaan hän ei ollut kuullut konduktöörin kehotusta, jonka mukaan junasta tuli poistua siirtymälä sen keskustan oville. Henkilö oli poistunut junan viimeisestä vaunusta matkustajalaiturin ulkopuolella. Hän oli joutunut hyppäämään radan sivuun, jolloin hän oli loukkaantunut. Henkilön tarkoituksena oli ollut jatkaa matkaansa seuraavana päivänä, mutta kivun vuoksi hän joutui käymään terveyskeskuksessa eikä voinut matkustaa. Vammat eivät parantuneet, ja hänelle jouduttiin tekemään suuri leikkaus 80 vuoden iässä.

Oikeusasiamies totesi, että rautatienkäytöstä johtuvan vahingon vastuusta annetun lain mukaan vastuu matkustajan kärsimästä vahingosta on Valtionrautateiden tuottamuksesta riippumaton. Matkustajan oma tuottamus voi poistaa korvausvastuun. Matkustajan oli voitava luottaa siihen, että hän voi turvallisesti poistua junasta. Mikäli poistumisen olisi tapahduttava muulla tavalla kuin omasta vaunusta, rautatiehenkilökunnan oli ilmoitettava siitä riittävän selvästi. Oikeusasiamiehen mukaan rautatiehenkilökunnan vastuu oli korostunut, kun kysymys oli kuten tässä iäkkästä henkilöstä. Oikeusasiamies katsoi, että asiassa ei voitu pitää täysin selvitetynä, että henkilö olisi kuullut kehotusta poistumistiestä. Tämä merkitsi sitä, että korvaushakemusta ei voitu hylätä rautatiehallituksen päätöksessä mainitulla perusteella.

Rautatiehallitus ilmoitti 11.6.1987 oikeusasiamiehelle, että se korvasi kantelijalle lääkärintodistuksesta ja matkan keskeytymisestä aiheutuneista ylimääräisistä kustannuksista 540 markkaa sekä lisäksi kivusta ja särystä 1 000 markkaa. Sen sijaan vaatimus vamman aiheuttamasta jatkuvasta haitasta hylättiin toteennäyttämättömänä.

Apulaisoikeusasiamies Pirkko K. Koskinen esitti päätöksessään 1904/90 valtioneuvostolle, että räjähdysonnettomuuden aiheuttamat vammat korvataan työntekijälle. Työntekijä sai vammoja räjähdysonnettomuudessa tie- ja vesirakennushallituksen lentokenttätyössä vuonna 1959. Tapaturmavakuutuslain nojalla tehty korvaushakemus oli aikanaan hylätty, koska työntekijä ei ollut työsuhteessa valtioon vaan itsenäinen yrittäjä. Vahingonkorvaushakemusasia oli jäänyt kesken, vaikka tie- ja rakennushallitus oli katsonut, ettei räjäytystyötä valvottu riittävästi ja että se oli ollut vastuussa vahingosta. Työntekijä kääntyi asiassa oikeusasiamiehen puoleen.

Apulaisoikeusasiamies katsoi, että virkamiehet eivät olleet opastaneet työntekijää riittävästi. Koska asia oli ollut viranomaisen käsiteltävänä, työntekijällä oli ollut aihetta luottaa, että asia käsitellään asianmukaisesti. Myös julkinen etu vaati, että työntekijälle korvataan vahingot, jotka johtuivat valtion keskusviraston rakennushankkeen riittämättömästä valvonnasta. Vaikka oikeus vahingonkorvauksen saamiseen oli vanhentunut, apulaisoikeusasiamies piti kohtuuttomana, että vahingot jäisivät työntekijän kannettavaksi.

Liikenneministeriö ilmoitti 18.11.1992 apulaisoikeusasiamiehelle, että tiehallitus oli ministeriön kehotuksesta tehnyt päätöksen korvauksen maksamisesta työntekijälle. Tiehallitus kehotti valtiokonttoria maksamaan työntekijälle välittömästi kertakaikkisena korvauksena yhteensä 255 162,33 mk ja huolehtimaan elinkorkokorvauksen kuukausierien maksamisesta.

Oikeusasiamies Jacob Söderman katsoi ratkaisussaan 2272/94, että yhdenvertaisuusperiaate ei toteutunut rikosvahinkolain mukaista korvausta suoritettaessa. Entinen ylikonstaapeli oli loukkaantunut vaikeasti poliisitehtävässä vuonna 1986. Valtiokonttori oli maksanut samassa räjähdysonnettomuudessa loukkaantuneelle toiselle ylikonstaapelille rikosvahinkolain nojalla korvausta kivusta ja särystä. Kantelijan kipua ja särkyä koskeva korvaushakemus oli hylätty.

Rikosvahinkolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen nojalla korvausta kivusta ja särystä suoritettiin ennen 1.1.1991 tehdyistä rikoksista vain, jos valtiokonttori ei ollut ratkaissut korvauskysymystä lopullisesti ennen mainittua ajankohtaa. Kantelijan asia oli ratkaistu vuonna 1989 ja toisen samassa onnettomuudessa loukkaantuneen korvaushakemus oli ratkaistu vasta vuonna 1992. Oikeusasiamies totesi, että ainoastaan toinen saman rikoksen yhteydessä vaikeita vammoja saaneista uhreista oli saanut korvausta kivusta ja särystä. Korvaushakijoista osin riippumattomista syistä vain toisen asia oli voitu ratkaista lopullisesti ennen lainmuutosta, jolla korvausta oli säädetty suoritettavaksi. Tilannetta voitiin oikeusasiamiehen mielestä pitää kohtuuttomana. Se oli johtanut lopputulokseen, jota kantelija oli oikeutetusti pitänyt korvaushakijoiden eriarvoisena kohteluna.

.....

Oikeusasiamies totesi, että Suomen kansalaiset ovat hallitusmuodon 5 §:n nojalla yhdenvertaisia lain edessä. Se edellyttää, että samanlaisissa asioissa noudatetaan johdonmukaista ratkaisukäytäntöä. Ilman korvausta jääneen ylikonstaapelin kohdalla yhdenvertaisuusperiaate ei ollut toteutunut. Tämän vuoksi oikeusasiamies katsoi aiheelliseksi esittää sisäasiainministeriölle, että se ryhtyisi toimenpiteisiin korvauksen suorittamiseksi myös kantelijalle.

Sisäasiainministeriö teki 7.12.1994 oikeusasiamiehen esityksen johdosta päätöksen, jonka mukaan myös toiselle ylikonstaapelille suoritettiin valtion varoista 50 000 markan korvaus kivusta ja särystä, joka hänelle oli aiheutunut hänen loukkaannuttuaan vaikeasti räjähdyksessä poliisitehtävässä.

Aina laillisuusvalvojan esitys ei kuitenkaan ole johtanut toivottuun lopputulokseen. Oikeusasiamies Jacob Söderman esitti ratkaisussaan 556/90, että Tasavallan Presidentti armosta vapauttaisi Suomessa asuvan Kanadan kansalaisen menettämisseuraamuksesta, jonka kihlakunnanoikeus oli hänelle määrännyt.

Eläkeläisen henkilöauto oli määrätty menetetyksi valtiolle samalla, kun eläkeläinen oli tuomittu sakkorangaistukseen veropetoksesta. Eläkeläisen oleskelu Suomessa oli sairauksien vuoksi pitkittynyt siitä, mitä hän oli Suomeen tullessaan tulliviranomaisille ilmoittanut. Terveystilansa, ikänsä ja pitkän ulkomailla oleskelunsa vuoksi hän ei ollut täysin ymmärtänyt Suomen tulliverolainsäädäntöä.

Tasavallan Presidentti jätti 21.12.1990 armonanomuksen ottamatta varteen, koska anomus koski vapautusta tullihuutokaupassa jo myydyn auton menetyksestä. Tällainen etuus ei ollut korkeimman oikeuden lausunnon mukaan armahdusteitse myönnettävissä.

Perusoikeusuudistus ja oikeusasiamiehen esitykset hyvityksistä

Perusoikeusuudistuksen yhteydessä hallitusmuodon toiseen lukuun lisättiin 16 a §:n 1 momentin säännös, joka velvoittaa julkista valtaa turvaamaan perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Vastaava säännös on perustuslain toisen luvun 22 §:ssä.

Perusoikeusuudistuksen esitöiden (HE 309/1993 vp) mukaan perusoikeuksien käytännön toteutumisen kannalta ei ole riittävää, että julkinen valta pidättäytyy itse puuttumasta perusoikeuksiin. Usein perusoikeuksien tosiasiallinen toteutuminen edellyttää julkisen vallan aktiivisia toimenpiteitä, esimerkiksi yksilön perusoikeuksien suojaamiseksi ulkopuolisilta loukkauksilta tai tosiasiallisten edellytysten luomiseksi perusoikeuksien käyttämiseksi. Tämän vuoksi

ehdotettuun perusoikeussäännöstöön on sisällytetty nimenomainen säännös, joka velvoittaa julkista valtaa turvaamaan perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisen. Säännös korostaa pyrkimystä perusoikeuksien aineelliseen turvaamiseen muodollisen, menettelyvaatimukseen liittyvän perusoikeusturvan rinnalla.

Hallitusmuodossa ja perustuslaissa julkiselle vallalle säädetty perusoikeuksien turvaamisvelvollisuus ja eduskunnan oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa korostunut perus- ja ihmisoikeusnäkökulma ovat perusoikeusuudistuksen jälkeen olleet ne perusteet, joiden nojalla oikeusasiamies on useissa ratkaisuissaan esittänyt, että viranomaisen on tullut tavalla tai toisella hyvittää yksilölle sen virheestä aiheutunut haitta. Useimmiten hyvitys on ollut taloudellista. Joskus, kuten oikeusasiamies Lehtimaja todistajan palkkion maksamisen viivästymistä koskevassa päätöksessä 1347/99 totesi, hyvitys voi myös olla immateriaalista, vaikkapa anteeksipyyntö.

Oikeusasiamies Lauri Lehtimajan päätöksen 838/96 mukaan kantelijoille oli aiheutunut taloudellista vahinkoa valvontalautakunnan virheellisesti myöntämän rakennusluvan johdosta, koska he olivat joutuneet maksamaan asianajokulunsa purkuasiassa. Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtäviin ei kuitenkaan kuulu päättää vahingonkorvausvelvollisuudesta, vaan tämä oli viime kädessä asianomaisen tuomioistuimen asia. Kun kunnanhallituksella oli kantelijan korvaushakemusta käsitellessään ollut ilmeisesti virheellinen käsitys korvaushakemuksen oikeudellisesta perusteesta ja korvauksen suorittamisen edellytyksistä, oikeusasiamies esitti kuitenkin, että kunnanhallitus itse ottaisi kantelijan hakemuksen vielä uudestaan harkittavaksi.

Oikeusasiamies suositteli, että kunnanhallitus tällöin kiinnittäisi huomiota seuraaviin näkökohtiin, joiden hän katsoi tässä tapauksessa osaltaan puoltavan myönteistä suhtautumista korvaushakemukseen.

Kunta oli selityksessään tuonut esiin, että rakennuslupa-asia oli ollut tulkinnanvarainen ja että rakennuslupapäätöksen esitellyt rakennustarkastaja ei ollut lakimies. Korkein hallinto-oikeus oli kuitenkin katsonut valvontalautakunnan päätöksen perustuneen ilmeisesti väärään lain soveltamiseen. Kysymys ei siis korkeimman hallinto-oikeuden mielestä ollut oikeudellisesti tulkinnanvaraisesta tapauksesta. Hallitusmuodon 92 §:n 1 momentin mukaan kaikessa virkatoiminnassa on laillisen seuraamuksen uhalla tarkoin lakia noudatettava. Tämä koskee myös kunnan viranhaltijoiden toimintaa siitä riippumatta, onko viranhaltijoilla lakimieskoulutus vai ei.

Hallitusmuodon 16 §:n 1 momentissa on säädetty, että jokaisella on oikeus saada asiansa asianmukaisesti käsitellyksi toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Yleisesti on kuitenkin tiedossa, että riita-asiaiden oikeudenkäyntikulut ovat nykyään melko korkeat. Tämän on todettu käytännös-

sä vaikeuttavan mainitun perusoikeuden toteutumista varsinkin silloin, kun oikeudenkäyntikulut uhkaavat nousta oikeudenkäynnin kohteena olevaa taloudellista intressiä korkeammiksi.

Hallitusmuodon 16 a §:n 1 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien toteutuminen. Tämä edellyttää julkiselta vallalta myös aktiivisia toimenpiteitä eikä vain pidättäytymistä puuttumasta perusoikeuksiin. Kun kantelijoiden ilmoittama vahinko oli määrältään ainoastaan 8 599,10 markkaa ja kun kantelija oli esittänyt asiallisia perusteita kunnalle osoittamansa korvausvaatimuksen tueksi, oikeusasiamiehen mielestä olisi toivottavaa, että myös kunta osaltaan pyrkisi asiassa sovinnolliseen ratkaisuun.

Mikäli kunta kuitenkin edelleen päätyisi hylkäämään korvaushakemuksen, oikeusasiamies kiinnitti kunnanhallituksen huomiota siihen, että kielteinen päätös tulisi korvauksen hakijalle ainakin asianmukaisesti perustella. Hän pyysi kunnanhallitusta ilmoittamaan hänelle, oliko vahingonkorvausasia otettu uudelleen käsiteltäväksi ja mihin ratkaisuun asiassa on päädytty.

Kunnanhallitus ilmoitti 18.6.1999 oikeusasiamiehelle, että se oli ottanut kantelijoiden vahingonkorvausasian uudelleen käsiteltäväksi ja päättänyt korvata kantelijoille koko vahingon eli 8 599,10 markkaa.

Oikeusasiamies Lauri Lehtimaja arvosteli päätöksessään 1475/98 passin väliaikaista poisottamista. Kantelija oli ollut lähdössä Helsingin Länsisatamasta lomamatkalle Viroon. Passin tarkastuksessa vuoropäällikkönä toiminut merivartioston yliluutnantti oli kuitenkin ottanut väliaikaisesti haltuunsa kantelijan passin, koska sen viimeiselle sivulle oli lyijykynällä merkitty kantelijan lähimmän omaisen yhteystiedot suomeksi ja saksaksi. Yliluutnantti oli ollut yhteydessä Helsingin poliisilaitoksen päivystävään rikoskomisarioon, joka oli tehnyt päätöksen passin väliaikaisesta poisottamisesta. Kantelijan lomamatka peruuntui.

Oikeusasiamies totesi, että on myös muistettava perustuslain 22 §:n säännös: julkisen vallan velvollisuutena on turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tämä velvoittaa viranomaisia niin sanottuun perus- ja ihmisoikeusmyönteiseen laintulkintaan. Lain sanamuodon sallimista vaihtoehdoista on aina valittava se, jonka mukainen lopputulos takaa kansalaisille parhaan mahdollisen perus- ja ihmisoikeussuojan. Tässä tapauksessa oli kysymys nimenaan kansalaisen liikkumisvapautteen kuuluvan maastalähtöoikeuden turvaamisesta – asia, jonka huonosta hoitamisesta Suomi oli saanut aikaisemminkin arvostelua osakseen muun muassa YK:n ihmisoikeuskomitean taholta.

Vaikka kantelijan passia olisikin pidetty "turmeltuneena", oikeusasiamiehen mielestä asia-
sa olisi voitu menetellä ja olisi tullut menetellä toisin. Kantelijalle olisi voitu ainoastaan huo-
mauttaa lyijykynämerkinnän asiaankuulumattomuudesta ja kehottaa häntä joko poistamaan
se tai uusimaan passinsa matkalta palattuaan. Joka tapauksessa passin väliaikainen pois-
ottaminen olisi voitu lykätä tapahtuvaksi matkan jälkeen. Passiviranomainen olisi myös itse
voinut yliviitata tai pyyhkiä pois passiin tehdyn ylimääräisen merkinnän, mikäli hän katsoi sen
vähentävän passin luotettavuutta. Olisipa valittu mikä menettelytapa tahansa, lähtökoh-
tana olisi tullut pitää mielessä, että kansalaisen perusoikeutta lähteä maasta ei ole lupa
estää vähäisten muutoseikkojen takia. Oikeusasiamies totesi, että myös passinhaltijan luot-
tamuksensuojalle on annettava merkitystä.

Oikeusasiamies katsoi, että yliluutnantti ja rikoskomisario olivat menetelleet lainvastaisesti
päättäessään ottaa kantelijalta tämän passin pois ja estäessään siten hänen lähtönsä maas-
ta. Oikeusasiamies esitti muun ohella sisäasiainministeriön harkittavaksi, miten se voisi koh-
tuullisesti hyvittää kantelijalle tässä asiassa aiheutuneen haitan.

Sisäasiainministeriö ilmoitti oikeusasiamiehelle 13.3.2001, että kantelijalle oli rajavartiolaitos-
toksen esikunnan tekemän päätöksen mukaisesti maksettu 1 265 markkaa niistä ylimääräi-
sistä kuluista, jotka olivat aiheutuneet lomamatkan peruuntumisen johdosta. Lisäksi Rajavar-
tiolaitoksen esikunnan selvityksen mukaan passintarkastajien koulutuksessa oli kiinnitetty
asiaan huomiota. Passin poisottamisesta oli myös annettu uusi ohje.

Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio esitti päätöksessään 2658/00, että Kansaneläkelaitos
(Kela) kantaa vastuun virheensä seurauksista. Suoritettuaan eläkkeiden tarkistuksen ja ha-
vaittuaan virheen Kela maksoi tammikuussa 2000 kantelijalle takautuvasti eläkkeen ajalta
1995–1999. Kantelija puolestaan maksoi tästä takautuvasti saamastaan eläkkeestä runsaat
3 500 markkaa veroa, miltä hän olisi kertomansa mukaan välttynyt, mikäli Kela olisi maksa-
nut eläkettä alusta asti oikean suuruisena.

Oikeusasiamiehen mukaan sekä Kela että verotoimisto olivat menetelleet tarkistuksessa ja
eläkkeen maksamisessa takautuvasti voimassa olevien säännösten mukaisesti. Takautuvalle
eläkkeelle maksettavan viivästyskorotussäännöksen ja sen voimaantulosäännöksen nykyistä
tulkintaa oikeusasiamies piti kuitenkin kohtuuttomana, koska ne henkilöt, jotka olivat muu-
toinkin pisimpään kärsineet viranomaisen virheestä, jäivät myös vaille viivästyskorkoa. Tämä
seikka tulisi oikeusasiamiehen mielestä ottaa huomioon, kun tarkastellaan viranomaisen
virheiden asianosaiselle aiheuttamia menetyksiä kokonaisuudessaan.

Oikeusasiamies toi esiin päätöksessään luottamuksensuojan periaatteen: asianosaisen tulee voida luottaa viranomaisen tekemään lainvoimaiseen päätökseen, johon hän on elämänsä sopeuttanut. Tapauksessa oli oikeusasiamiehen mukaan kyse ennen kaikkea siitä, kuinka viranomainen käytännössä kantaa vastuun virheestään. Oikeusasiamies korosti, että viranomaisen virheestä johtuvien takautuvien etuusmaksujen kullekin etuudensaajalle aiheuttamat taloudelliset seuraamukset on voitava ottaa huomioon. Viranomaisen virhe ei saisi johtaa etuudensaajalle haitalliseen taloudelliseen seuraamukseen. Viranomaisen tulisi yhdessä etuudensaajan kanssa selvittää virheensä vaikutukset ja ohjata etuudensaajaa käyttämään esimerkiksi verolainsäädännön suomia keinoja, joilla virheen haitallisia seuraamuksia voitaisiin vähentää. Viranomaisen tulisi mahdollisuuksiensa mukaan saattaa tilanne etuudensaajan kannalta vastaamaan sitä, joka se olisi ollut ilman tapahtunutta virhettä.

Oikeusasiamies saattoi käsityksensä Kelan tietoon ja kehotti sitä ottamaan kantelijan asian vielä kertaalleen käsiteltäväkseen.

Kela ilmoitti 4.4.2003 olevansa valmis korvaamaan kantelijalle sen veron määrän, jonka hän on joutunut takautuvasta eläkkeestään maksamaan. Sen sijaan se ei voinut ilmoituksensa mukaan maksaa kantelijalle viivästyskorotusta takautuvalle eläkkeelle, koska kansaneläkelain viivästyskorotussäännöksen tulkinta oli oikeuskäytännössä vakiintunut.

Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen antoi päätöksessään 1197/06 Verohallinnolle huomautuksen sen lainvastaisesta menettelystä verovastuuseen määrittämisessä. Menettelyn seurauksena työnantajasuorituksia oli säännöllisesti ja useita kertoja vuodessa peritty ulosottoteitse tahoilta, joiden maksettaviksi ne eivät kuuluneet. Apulaisoikeusasiamies moitti Verohallintoa myös aiheettomasta viivittelystä lainvastaisen menettelyn korjaamisessa. Hän esitti Verohallinnon harkittavaksi, miten se voi hyvittää kantelijoille aiheutuneen vahingon ja haitan.

Kantelijat harjoittivat niin sanottujen pöytälaatikkoyhtiöiden perustamista myyntiä varten. Osakeyhtiöiden perustamisvaiheessa niiden hallitukseen oli merkitty toinen kantelijoista. Yhtiöiden tultua rekisteröidyksi kaupparekisteriin ne myytiin toimimattomina. Myydyt yhtiöt eivät kuitenkaan aina huolehtineet maksuistaan verottajalle. Ulosottovirasto lähetti kantelijoille maksukehotuksia, joiden perusteena olivat yhtiöiden ennakonpidätykset ja työnantajasuoritukset. Kantelijat olivat hakemuksestaan saaneet veroviraston päätöksiä, joilla heiltä oli poistettu maksuunpanopäätösten verovastuut.

Huolimatta veroviraston antamista verovastuun poistamispäätöksistä, samoja saatavia oli haettu ulosottoteitse monta kertaa vuodessa. Lisäksi menettely toistui seuraavan vuoden vuosivalvonnassa. Erään kerran tieto verovastuun virheellisyydestä ja veroviraston vastuusta

.....

vapauttamista koskevasta päätöksestä ei saavuttanut ulosottovirastoa, vaan kantelijan pankkitilit ja arvo-osuustilit ehdittiin ulosmitata ja osakkeet myydä. Varat tilitettiin verovirastolle, jonka pyynnöstä ulosottovirasto sittemmin palautti varat vähennettynä ulosmittauskuluilla.

Veroviraston ja Verohallituksen selvitysten mukaan Verohallinnon työantajasuoritusten vuosivalvonta tapahtuu koneellisesti maksuvalvonnan sovellusohjelmalla. Kun työantajasuorituksia pannaan maksuun, käytetään Verohallinnon asiakasrekisteriin merkittyjä tietoja verovelvollisesta ja verovelvollisen lisäksi muista verosta vastuussa olevista. Maksuunpanoprosessi on täysin automatisoitu. Menettelyn yhteydessä maksuunpanopäätökseen vastuuvolliseksi merkittäviä ei kuulla asiakasrekisteriin perustuvasta vastuumerkinnän oikeellisuudesta. Verovastuuseen merkitylle ei myöskään toimiteta erikseen verovelvollista koskevaa maksuunpanopäätöstä, johon verovastuuta koskevat tiedot sisältyvät, vaan vastuuseen merkitylle tulee päätös tiedoksi vain, jos verovelvollinen laiminlyö veron maksun ja veroa ryhdytään perimään myös verovastuuseen merkityltä. Aiheettomia vastuumerkintöjä todettiin esiintyvän Verohallinnossa vuosittain jonkin verran.

Apulaisoikeusasiamies painotti, että Verohallinnon menettely oli lainvastainen, kun osakeyhtiön perustajana ollut osakas tai hallituksen jäsen oli määrätty vastuuseen veroista, jotka olivat syntyneet toiminnasta osakeyhtiön rekisteröinnin jälkeen. Menettely oli vastoin osakeyhtiölainsäädännön yhtä keskeisimpää periaatetta, jonka mukaan osakeyhtiö on osakkeenomistajastaan erillinen oikeushenkilö, joka syntyy rekisteröinnillä. Osakkeenomistajat eivät lain mukaan vastaa henkilökohtaisesti yhtiön velvoitteista. Osakeyhtiön perustajalla ja hallituksen jäsenellä on oikeus luottaa voimassa olevaan oikeusjärjestykseen ja tähän osakeyhtiölainsäädännön keskeiseen, osakeyhtiölaissa nimenomaisesti säädettyyn periaatteeseen.

Verohallinnon menettelylle ei apulaisoikeusasiamiehen mukaan ollut löydettävissä verolainsäädäntöön, osakeyhtiölakiin eikä hallintolakiin nojautuvaa perustetta. Kun Verohallinto ei maksuvalvonnassaan selvittänyt verovastuun oikeellisuutta eikä kuullut osakeyhtiön perustajia tai hallituksen jäseniä, se oli tällä laiminlyönnillään vaarantanut merkittävästi näiden tahojen perustuslaissa perusoikeutena turvattua oikeusturvaa.

Menettely oli myös selkeästi vastoin hallintolaissa viranomaiselle asetettua selvittämisvelvollisuutta ja asianosaisen kuulemisvelvollisuutta. Käytännössä menettely oli johtanut siihen, että vastuuseen merkitty oli saanut tiedon lainvastaisesti määrätystä, osakeyhtiön rekisteröinnin jälkeiseen aikaan kohdistuvasta verovastuustaan vasta ulosottoviranomaisen maksukehoituksilla. Lisäksi menettely oli toistunut, kun samoja saatavia on haettu ulostoteitse monta kertaa vuodessa. Äärimmäisessä tapauksessa verovastuuseen määrätty ei ollut ehtynyt saa-

da ulosmittausta estetyksi ja hänelle oli aiheutunut asiasta varojen realisointia ja muita koh-
tuuttomia seuraamuksia.

Verohallitus ilmoitti 28.10.2008 apulaisoikeusasiamiehelle, että se pyrkii sopimaan mah-
dollisesta hyvityksestä kantelijoille tapauksissa, joissa valtiota voidaan vahingonkorvauslain
nojalla pitää korvausvelvollisena vahingosta ja Verohallinnolle esitetään yksilöity ja eritelty
vaatimus vahingosta ja selvitys aiheutuneen vahingon määrästä. Verohallinto oli antanut
selvityksensä tiedoksi myös kantelijoille.

Verohallinnolta 11.8.2009 saadun tiedon mukaan se oli tehnyt vahingon kärsineen osapuolen
kanssa sopimuksen, jonka nojalla Verohallinto maksaa korvauksena 2 000 euroa. Korvauksen
määrässä otettiin huomioon virheellisen menettelyn laajuus ja kesto sekä arvioidut haitalliset
taloudelliset vaikutukset vahinkoa kärsineelle osapuolelle ja tämän toiminnan erityisluonne.

Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt totesi päätöksessään 2272/07, että merivartija oli
antanut kantelijalle virheellisen katsastusmääräyksen. Kantelija kertoi olleensa 24.6.2007
lähdössä Helsingin Eteläsatamasta autolla Tallinnaan. Suomenlahden merivartiostoon kuu-
luvan Helsingin rajatarkastusosaston vanhempi merivartija oli tehnyt tällöin hänen autonsa
rekisteriotteeseen merkinnän, jonka mukaan auto oli katsastettava viimeistään 10.7.2007.
Kantelija asui Tallinnassa ja hän olisi jäänyt sinne pitemmäksikin ajaksi. Merivartijan virka-
virheenä pidettävä kirjallinen katsastusmääräys oli kantelijan mukaan aiheuttanut tarpeetto-
man katsastuskonttorilla käynnin Suomessa 10.7.2007 sekä myös hänen korkeaan ikäänsä
nähdessä piinallista vaivaa.

Rajavartiolaitos oli tehnyt päätöksen, jossa se oli oikeusasiamiehelle annetussa lausunnossa
todetuin tavoin katsonut merivartijan menettelyn virheelliseksi. Päätöksen mukaan virheelli-
nen katsastuskehoitusmerkintä voidaan korjata viranomaisen korjausmerkintänä jälkikäteen,
mikäli kantelija toimittaa ajoneuvon rekisteriotteen merivartiostolle. Päätöksen mukaan kan-
telijalla oli myös mahdollisuus noutaa uusi rekisteriote katsastuskonttorilta ja toimittaa siitä
aiheutuva 10,20 euron suuruinen lasku Suomenlahden merivartioston maksettavaksi. Raja-
vartiolaitoksen esikunta oli päätöksessään pahoitellut kantelijalle aiheutunutta haittaa.

Apulaisoikeusasiamies totesi, että perustuslaista ja hallintolaista ilmenevä hyvän hallinnon
vaatimus edellyttää, että viranomaisen huolehtii asian riittävästä ja asianmukaisesta selvit-
tämisestä. Asioiden asianmukaisen käsittelyn vaatimukseen sisältyy yleinen huolellisuusvel-
vollisuus. Viranomaisen on selvitettävä sen käsiteltävänä olevat asiat riittävän perusteellises-
ti. Muut tehtävät eivät saa olla esteenä virkatoimien huolelliselle hoitamiselle. Selvitysten mu-

kaan merivartija oli kokenut ajoneuvoliikenteen rajatarkastaja. Ajoneuvon käyttöönottovuosi 2003 oli rekisteriotteesta helposti todettavissa.

Kysymyksessä olevassa tapauksessa kaikki osapuolet olivat myöntäneet selkeän virheen tapahtuneen. Katsastusmääräyksen antamiselle ei ollut laillisia perusteita. Liikenteessä käytettävien ajoneuvojen liikennekelpoisuudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1245/2002) 3 §:n mukaan henkilöauto on esitettävä määräaikaikatsastukseen ensimmäisen kerran kolmen vuoden ja toisen kerran viiden vuoden kuluttua ajoneuvon käyttöönottopäivästä. Vuosi 2007 oli kantelijan vuonna 2003 käyttöön otetulle autolle niin sanottu vapaavuosi.

Rajavartiolaitoksen esikunnan mukaan virhe oli korjattavissa jälkikäteen. Vahinko oli kantelun laatimishetkellä kuitenkin jo tapahtunut, kun kantelija oli laittoman katsastuskehotuksen johdosta joutunut tulemaan Suomeen. Tämä oli aiheuttanut hänelle huomattavaa haittaa ja mahdollisesti myös ylimääräisiä kustannuksia. Rekisteriotteeseen tehdyn merkinnän korjaamisella ei enää tässä vaiheessa ollut merkitystä.

Apulaisoikeusasiamies antoi vanhemmalle merivartijalle huomautuksen vastaisen varalle hänen lainvastaisesta menettelystään. Samalla hän esitti Rajavartiolaitoksen esikunnan harkittavaksi, tulisiko merivartijan menettelystä aiheutunut haitta jollakin tavoin hyvittää kantelijalle.

Rajavartiolaitoksen esikunnan ilmoituksen 28.9.2009 mukaan se oli ollut yhteydessä kantelijaan ja tiedustellut häneltä mahdollisia korvausvaatimuksia asiassa. Kantelija oli ilmoittanut haluavansa 200 euron korvauksen, joka hänelle tullaan maksamaan hyvityksenä, kun hän palaa Virosta Suomeen.

Muita kannanottoja ja tulevaisuudennäkymiä

Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio on todennut vuoden 2005 toimintakertomuksen puheenvuorossaan, että ainoastaan riittävän tehokkaat oikeussuojakeinot perusoikeusloukkauksia vastaan voivat johtaa vaikuttaviin tuloksiin. Eräs tällainen keino on rahallinen hyvittäminen. Oikeusasiamiehen mukaan perustuslain 22 §:n perusoikeuksien turvaamisvelvoitteeseen voidaan hyvin katsoa sopivan velvoite perusoikeusloukkauksien hyvittämiseen.

Kun perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen valvonta on oikeusasiamiehen tehtävissä saanut korostuneen sijan perusoikeusuudistuksen jälkeen, oikeusasiamies piti perusteltuna sitä, että oikeusasiamies voisi tämän tehtävän puitteissa tehdä suosituksia tai esityksiä perusoikeus-

loukkauksien hyvittämiseksi. Hyvityksenä oikeusasiamiehen huomautus tai muu moite tai toisaalta viranomaisen anteeksipyyntö eivät aina riitä. Viranomaisten oli oikeusasiamiehen näkemyksen mukaan syytä varautua myös perusoikeusloukkausten rahalliseen hyvittämiseen.

Oikeusasiamies esitti vuoden 2006 toimintakertomuksen puheenvuorossaan kansallista strategiaa ihmisoikeuksien turvaamiseksi. Hänen mielestään olisi tärkeitä, että perus- ja ihmisoikeusloukkausten estäminen otettaisiin hallituksen tavoitteeksi ja sen toteuttamiseksi laadittaisiin eri hallinnonaloilla kattava strategia. Hallinnonaloilla tunnetaan varsin hyvin keskeiset ja merkittävät rakenteelliset ongelmat, jotka estävät perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista meidän maassamme. Viivästykset lainkäytössä ja hallinnossa ovat eräs esimerkki tästä. Ihmisoikeusloukkausten jälkikäteisen seurannan, valvonnan ja hyvittämisen sijaan painopisteen tulisi olla niiden estämisessä. Kansallisen strategian ihmisoikeuksien turvaamiseksi tulee lähteä siitä, että perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien loukkaukset estetään ennalta. Tähän liittyy luontevasti kansallisten ihmisoikeusrakenteiden arviointi.

Lausunnossaan passiivisuustyöryhmän mietintöön (OM 12/41/2007, OM004:00/2008) 3719/08 oikeusasiamies totesi, että rahallisen hyvityksen mahdollisuutta ei ollut mietinnössä juurikaan arvioitu. Oikeusasiamiehen mukaan ainoastaan riittävän tehokkaat oikeussuojakeinot perusoikeusloukkauksia vastaan voivat johtaa vaikuttaviin tuloksiin. Tällaisena keinoana hän piti rahallista hyvittämistä, joka sopii luontaisena jatkumona perustuslain 22 §:n mukaiseen perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvollisuuteen. Kansallinen hyvittämismahdollisuus olisi perusteltu siksikin, ettei loukkausten hyvittämiseksi olisi tarpeen turvautua kansainvälisiin elimiin.

Lausunnon mukaan nykyisen sääntelyn puitteissa oikeusasiamiehellä ei ole katsottu olevan mahdollisuutta lausua vahingonkorvausvastuusta eikä hän myöskään voi määrätä vahingonkorvauksia maksettavaksi. Joitakin esityksiä korvausten maksamiseksi on kuitenkin vuosikymmenten mittaan tehty, ja ne ovat johtaneet kantelijoiden kannalta hyviin lopputuloksiin. Oikeusasiamiehen mielestä rahallisen hyvityksen mahdollisuus ansaitsee asian jatkovalmistelussa tulla vielä pohdituiksi.

Oikeusministeriö asetti 26.6.2009 työryhmän valmistelemaan tarpeellisia muutoksia eduskunnan oikeusasiamiehestä annettuun lakiin (197/2002) ja valtioneuvoston oikeuskanslerista annettuun lakiin. Työryhmän tehtävänä on muun ohella selvittää mahdollisuuksia järjestää niin sanotut Pariisin periaatteet huomioon ottavalla tavalla eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian yhteyteen perus- ja ihmisoikeuksien yleiseen edistämiseen Suomessa keskittyvä ihmisoikeusinstituutio neuvottelukuntineen.

Kun työryhmä pohtii instituution toimintamuotoja ja perus- ja ihmisoikeuksien mahdollisimman laaja-alaista edistämistä, se voisi yhtenä keinona harkita oikeusasiamiehelle laissa annettavaa mahdollisuutta esittää perusoikeuksien loukkausten rahallista hyvittämistä. Kantelu ylimmälle laillisuusvalvojalle on joustava ja kaikille kuuluva helposti saavutettavissa oleva vakiintunut oikeusturvakeino. Oikeusasiamiehen lakiin perustuva esitys perusoikeusloukkausten rahallisesta hyvittämisestä tukisi siten perus- ja ihmisoikeuksien laaja-alaista edistämistä. Mahdollisuus yksittäisten kantelijoiden perusoikeusloukkausten rahalliseen hyvittämiseen tulisi vaikuttamaan viranomaisten toimintoihin yleisesti ja myös ennaltaehkäisevästi. Samalla vahvistettaisiin kansallisten oikeusturvakeinojen tehokkuutta. □□□